

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 296/2016-46

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. februára 2017 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť spoločnosti Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., Dostojevského rad 4, Bratislava, právne zastúpenej Advokátskou kanceláriou Majerník & Miháliková, s. r. o., Cukrová 14, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Andrej Majerník, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 MCdo 13/2014 z 25. novembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti spoločnosti Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 296/2016-13 zo 7. apríla 2016 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., Dostojevského rad 4, Bratislava (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) sp. zn. 7 MCdo 13/2014 z 25. novembra 2015.

2. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka v podaní z 1. júna 2016 a najvyšší súd vo vyjadrení z 11. mája 2016 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“) uplatnil voči sťažovateľke ako žalovanej nárok na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia spolu s mimoriadnym zvýšením náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, to z dôvodu škody na zdraví utrpenej následkom ťažkého úrazu 15. novembra 2004 pri nehode motorového vozidla.

Ešte pred podaním žaloby Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobca 5. apríla 2006 vyzval sťažovateľku na uzatvorenie dohody podľa § 6 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o náhrade za bolesť“). Žalobca okrem iného požadoval náhradu za mimoriadne zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia vo výške 50 %, s čím sťažovateľka nesúhlasila.

Rozsudkom okresného súdu č. k. 19 C 59/2006-186 z 13. apríla 2012 bola sťažovateľke uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi ako bolestné sumu 3 246,40 € s úrokom z omeškania vo výške 7 % ročne zo sumy 9 487 € od 17. júla 2006 do 8. augusta 2006 a zo sumy 3 246,40 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Ďalej bola sťažovateľka zaviazaná zaplatiť žalobcovi za sťaženie spoločenského uplatnenia a jeho mimoriadne zvýšenie sumu 31 317,97 € s úrokom z omeškania vo výške 7 % ročne zo sumy 52 214,21 € od 17. júla 2006 do 8. augusta 2006 a zo sumy 15 664,26 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Okresný súd určil výšku mimoriadneho zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia sumou 15 664,26 €.

Proti rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka 28. júna 2012 odvolanie, a to čo do úroku z omeškania za mimoriadne zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia priznaného zo sumy 15 664,26 € vo výške 7 % ročne od 17. júla 2006 do zaplataenia. Argumentovala, že keďže nárok na náhradu mimoriadneho zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia vzniká až rozhodnutím súdu o jeho priznaní a o jeho výške alebo uzatvorením dohody podľa § 6 ods. 1 zákona o náhrade za bolesť, k uzatvoreniu ktorej nedošlo, nemohla sa dostať do omeškania s jeho úhradou.

Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) č. k. 9 Co 513/2012-233 z 25. júla 2013 bol potvrdený rozsudok okresného súdu v napadnutej časti týkajúcej sa úrokov z omeškania vo výške 7 % zo sumy 15 664,26 € od 17. júla 2006 do zaplataenia. Podľa názoru krajského súdu súd môže zvýšiť náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale o takomto zvýšení môže uzatvoriť poskytovateľ náhrady a poškodený dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Vzhľadom na možnosť uzatvorenia dohody ustanovenie § 6 ods. 3 zákona o náhrade za bolesť priamo určuje dobu splatnosti navrhovanej výšky náhrady na 3 mesiace od podania návrhu na vyrovnanie, nie od uzatvorenia dohody, resp. neprijatia návrhu adresátom. Žalobca listom z 5. apríla 2006 podal návrh na dohodu o vyrovnaní. Keďže k uzatvoreniu dohody do uplynutia 3 mesiacov od podania návrhu, teda do 5. júla 2006, nedošlo, sťažovateľka sa 6. júla 2006 dostala do omeškania a žalobcovi vzniklo právo požadovať od nej aj úroky z omeškania.

Na základe podnetu sťažovateľky generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“) podal proti rozsudku okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu mimoriadne dovolanie, a to výlučne na základe nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 243f ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Podľa názoru generálneho prokurátora o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia rozhoduje súd, pričom je možné aj uzavretie dohody o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 MCdo 13/2014 z 25. novembra 2015 bolo mimoriadne dovolanie odmietnuté z dôvodu, že sťažovateľka nevyužila „*dostupný mimoriadny opravný prostriedok*“. Podľa názoru najvyššieho súdu na procesné vady konania podľa § 237 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku je dovolací súd povinný prihliadať ex lege vždy, teda bez ohľadu na to, či boli, alebo neboli v odvolaní namietané. Preto je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Zo spisu nevyplýva, že by sťažovateľka sama náležite chránila svoje práva a konala dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne, keď nepodala dovolanie proti rozsudku krajského súdu a nevyužila tým dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

Sťažovateľka zdôrazňuje, že pozná stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLZ. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015, ako aj rozhodnutie sp. zn. PL. ÚS 57/99, podľa ktorých je mimoriadne dovolanie prípustné vtedy, keď účastník nemal k dispozícii zákonom dovolené a efektívne prostriedky, pričom skutočnosť, že zákon pozná iný mimoriadny opravný prostriedok voči rozhodnutiu odvolacieho súdu, sama osebe neznamena, že

účastník ho musí bezpodmienečne využiť. Podanie dovolania musí byť zákonom dovolené a efektívne.

V čase podania podnetu sťažovateľky generálnemu prokurátorovi, ako aj v čase podania mimoriadneho dovolania existovalo stanovisko najvyššieho súdu uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a súdov Slovenskej republiky pod č. R 36/2008, podľa ktorého podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania s tým, že mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e Občianskeho súdneho poriadku môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa. Sťažovateľka vzhľadom na toto stanovisko v zmysle princípu právnej istoty ako jednej zo základných princípov právneho štátu legitímne očakávala, že najvyšší súd bude postupovať podľa tohto stanoviska.

Podľa sťažovateľky z odôvodnenia najvyššieho súdu vyplýva, že k odmietnutiu mimoriadneho dovolania došlo výlučne preto, že sama nepodala proti rozsudku krajského súdu dovolanie. Najvyšší súd totiž dospel k záveru, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité potenciálne vyhliadky na úspech dovolateľa v dovolacom konaní. Sťažovateľka mala teda podľa názoru najvyššieho súdu podať dovolanie, ktorého prípustnosť (a odôvodnenie) by založila na vadách uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. V danej veci však takéto dovolanie nebolo prípustné. Sťažovateľka, ale ani generálny prokurátor netvrdili existenciu väd podľa § 237 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, pričom rozsudok krajského súdu takéto vady ani nemal. Nakoniec ani najvyšší súd existenciu žiadnej takejto vady neskonštatoval. Takto podané dovolanie sťažovateľky by bolo ako neprípustné odmietnuté. Tvrdiť v danej situácii, že sťažovateľka nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci, pretože otváral priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu a dával určité vyhliadky na úspech, znamená ponúkať sťažovateľke len formálne právne prostriedky majúce iluzórnu povahu a iluzórne účinky bez toho, aby nimi bolo možné dosiahnuť účinnú ochranu práv, o akú sa

sťažovateľka uchádzala prostredníctvom mimoriadneho dovolania. Pokiaľ preto najvyšší súd interpretuje ustanovenie § 243e ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku tak, že pod právnymi prostriedkami, ktorými je možné dosiahnuť ochranu, má na mysli aj dovolanie z dôvodu existencie väd podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku, a to aj v prípadoch, ak sa žiadne takéto vady nevyskytli, je takýto výklad a z neho vyplývajúce rozhodnutie o odmietnutí mimoriadneho dovolania zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neutržateľné.

Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením, sp. zn. 7 MCdo 13/2014, zo dňa 25.11.2015 porušil základné právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako aj právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.11.2015, sp. zn. 7 MCdo 13/2014, sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov konania, ktorú Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť právnomu zástupcovi, advokátskej kancelárii Majerník & Miháliková, s. r. o.“

4. Doplnujúcim podaním zo 14. marca 2016 doručeným ústavnému súdu 15. marca 2016 sťažovateľka oznamuje, že podľa jej zistenia na príslušnom súde uznesenie najvyššieho súdu nebolo dosiaľ doručené žalobcovi, a to aj napriek tomu, že sťažovateľke bolo doručené už pred vyše dvoma mesiacmi. Vyslovuje presvedčenie, že táto skutočnosť nemôže byť dôvodom na to, aby bola sťažnosť považovaná za predčasne podanú. Formálna stránka právoplatnosti súdneho rozhodnutia totiž znamená, že rozhodnutie je momentom právoplatnosti zásadne nezmeniteľné, teda už nie je napadnuteľné riadnym opravným prostriedkom. V danom prípade táto vlastnosť uznesenia najvyššieho súdu, ktorou je jeho nezmeniteľnosť, nastala bez ohľadu na to, či uznesenie bolo alebo nebolo žalobcovi doručené. Žalobca už nemôže vykonať nič, čím by mohol po doručení uznesenia dosiahnuť jeho zmenu alebo zrušenie.

5. Z vyjadrenia predsedníčky najvyššieho súdu č. k. KP 3/2016-32 z 11. mája 2016 doručeného ústavnému súdu 19. mája 2016 vyplýva, že sťažovateľka sama nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotnej sťažovateľky pri včasnej ochrane jej práv najvyšší súd konštatoval, že je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania na základe podnetu sťažovateľky. Generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie v časti týkajúcej sa úrokov z omeškania vo výške 7 % ročne zo sumy 15 664,26 € od 17. júla 2006 do zaplatenia. Mimoriadne dovolanie odôvodnil tým, že rozsudkami okresného súdu a krajského súdu bol porušený zákon, pretože úroky boli právne posúdené v rozpore so zákonom. Uviedol, že pohľadávka pri zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nevzniká zo zákona, keďže o jej vzniku môže rozhodnúť súd podľa § 5 ods. 5 zákona o náhrade za bolesť, pokiaľ nevznikne na základe dohody účastníkov podľa § 6, pričom v tomto prípade táto pohľadávka nevznikla na základe dohody účastníkov, ale až na základe rozhodnutia súdu. Najvyšší súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), podľa ktorej systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany dohovoru musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli. Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd. Za takú vadu či pochybenie však v žiadnom prípade nemožno považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory. Zároveň ESLP opakovane dospel (na základe sčasti odlišných úvah) aj k záveru, že k porušeniu čl. 6 dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil subjekt odlišný od účastníkov konania, na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP

z 9. 6. 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a. s., PSMA, s. r. o., a COMPCAR, s. r. o.) pripomínajú významovo obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania. Uvedené závery ESĽP zohľadnilo aj plénum ústavného súdu. Vzhľadom na nejednotnosť senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania pristúpil ústavný súd 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov a pod sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 prijal zjednocujúce stanovisko, podľa ktorého „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“ Stanovisko najvyššieho súdu č. R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti už nie sú v súlade s už spomenutými rozhodnutiami ESĽP a zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu. Povinnosť vyčerpať prostriedok nápravy, a to aj v prípade pochybnosti o jeho účinnosti vyplýva z ustálenej judikatúry ESĽP (Van Oosterwijck proti Belgicku). Účastník konania je povinný vyčerpať všetky dostupné opravné prostriedky až po najvyššiu úroveň až do takej miery, do akej je možné rozumne predpokladať, že ten-ktorý opravný prostriedok, ktorý účastník má právo podať, je (aspoň) potenciálne spôsobilý ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o tomto opravnom prostriedku. Podľa názoru najvyššieho súdu nedošlo predmetným uznesením k zásahu do ústavných práv sťažovateľky, avšak najvyšší súd ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu.

5. Z repliky právneho zástupcu sťažovateľky doručenej ústavnému súdu 2. júna 2016, ktorou reaguje na vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu, vyplýva, že obsah stanoviska najvyššieho súdu považuje sťažovateľka za zopakovanie dôvodov napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, pričom neprináša žiadne nové argumenty, s ktorými by bolo potrebné sa vysporiadať. Sťažovateľka však dáva do pozornosti ústavnému súdu, že nie všetky senáty najvyššieho súdu postupujú pri rozhodovaní o mimoriadnom dovolaní podanom generálnym prokurátorom v prípade, ak neboli vyčerpané všetky riadne a mimoriadne opravné prostriedky, v súlade so stanoviskom č. R 94/2015. V právnej veci vedenej pod sp. zn. 2 MCdo 13/2014 považoval najvyšší súd mimoriadne dovolanie proti uzneseniu krajského súdu v častiach týkajúcich sa náhrady trov konania za prípustné napriek tomu, že dovolanie účastníkom konania podané nebolo. V tejto spomenutej veci podal generálny prokurátor mimoriadne dovolanie, rovnako ako v prípade sťažovateľky, ešte predtým, než bolo prijaté stanovisko č. R 94/2015. Príslušný dovolací senát najvyššieho súdu zdôvodnil svoj postup tým, že je potrebné chrániť legitímne očakávania účastníka a jeho dôveru v ustálený výklad právnej normy podaný v stanovisku č. R 36/2008. Ochrana dôvery v tento výklad právnej normy by mala byť prioritnou pred presadením sa nového právneho názoru ústavného súdu a najvyššieho súdu. Poukázal (rovnako ako v sťažnosti) aj na to, že ani EŠLP výslovne nevyhlásil možnosť kasácie právoplatného súdneho rozhodnutia v mimoriadnom opravnom konaní, pričom v takomto konaní je možné využiť právomoc aj na nápravu právnych omylov. V právnej veci vedenej pod sp. zn. 1 MCdo 7/2013 najvyšší súd rovnako neodmietol podané mimoriadne dovolanie voči uzneseniu o trovách konania, hoci účastník nepodal dovolanie. Najvyšší súd odôvodnil svoj postup v tomto prípade tak, že dovolanie podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku by nebolo účinné, pretože vady podľa toho ustanovenia sa v konaní nezistili, a inak by voči tomuto uzneseniu dovolanie vzhľadom na ustanovenie § 239 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku nebolo procesne prípustné. Najvyšší súd tiež uviedol, že ak by postupoval opačne, išlo by o prísne formalistický prístup neprihliadajúci na iné mimoprávne súvislosti, pričom by sa popieral skutočný význam právnych noriem a stanoviska č. R 94/2015. Napokon sťažovateľka vyčíslila trovy jej právneho zastúpenia advokátom v tomto konaní, a to v celkovej sume 545,70 € za tri úkony právnych služieb v roku 2016 po 143 €, za tri režijné paušály po 8,58 € a za daň z pridanej hodnoty.

6. Ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 296/2016-13 zo 7. apríla 2016, vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu a repliku právneho zástupcu sťažovateľky žalobcovi, aby sa aj on mohol vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môže byť dotknutý na svojich právach. Žalobca výzvu ústavného súdu prevzal 21. júna 2016, avšak v stanovenej 10-dňovej lehote na ňu nereagoval.

II.

7. Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 7 MCdo 13/2014 z 25. novembra 2015 vyplýva, že ním bolo odmietnuté mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 513/2012 z 25. júla 2013.

Najvyšší súd poukazuje predovšetkým na to, že jeho doterajšia rozhodovacia prax v obdobných prípadoch sa v zásade riadila stanoviskom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu publikovaného pod č. R 36/2008, podľa ktorého podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním možno napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa.

Ďalej najvyšší súd poukazuje na stanovisko ústavného súdu vyplývajúce z uznesenia sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015, podľa ktorého prípustnosť mimoriadneho dovolania je akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Toto stanovisko ústavného súdu zohľadňuje závery ESLP.

Z dosiaľ uvedeného je zrejmé, že stanovisko č. R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné so závermi ústavného súdu, ale ani ESLP. Tým je daný vážny dôvod opätovne sa vrátiť k otázke, či snaha presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť konečného meritórneho rozhodnutia vneseného v občianskom súdnom konaní bez ohľadu na nezmeniteľnosť a záväznosť súdneho rozhodnutia, ktorá mala určujúci význam pri prijímaní stanoviska č. R 36/2008, má aj naďalej v plnom rozsahu opodstatnenie vtedy, keď

sa mimoriadne dovolanie podáva v prospech účastníka, ktorý sám nevyužil všetky dostupné opravné prostriedky.

Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku je dovolací súd povinný prihliadať ex lege vždy, teda bez ohľadu na to, či boli, alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolanie. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

Postup účastníka konania, ktorý mal možnosť napadnúť rozhodnutie odvolaním alebo dovolaním, avšak túto možnosť nevyužil, hoci tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči zásade „vigilantibus iura scripta sunt“ zdôrazňujúcej procesnú povinnosť účastníka vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ účastník zostane v naznačenom smere pasívny, je (neskoršia) aktivita generálneho prokurátora vyúsťiacia do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané Občianskym súdnym poriadkom v ustanoveniach § 243e až § 243j. Aj ústavný súd už dávnejšie konštatoval, že ak účastník konania mohol podať dovolanie a neurobil tento procesný úkon, nemá už žiadnu možnosť dosiahnuť podnetom podanie mimoriadneho dovolania (PL. ÚS 57/99).

III.

Prehľad doterajšieho rozhodovania I. a III. senátu ústavného súdu o niektorých sťažnostiach proti rozhodnutiam najvyššieho súdu o mimoriadnom dovolaní

8. Ústavný súd skôr, ako prejde k právnemu posúdeniu sťažnosti sťažovateľky, je nútený konštatovať, že pred podaním sťažnosti zo strany sťažovateľky sa s problematikou odmietnutia mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora najvyšším súdom z dôvodov

rovnakých, aké boli prezentované v napadnutom uznesení, stretol opakovane v sťažnostiach viacerých sťažovateľov, ktoré v minulosti prerokúval.

V tomto smere bola pre vývoj judikatúry ústavného súdu určujúca najmä judikatúra I. a III. senátu ústavného súdu, a preto je na tomto mieste vhodné odkázať na niektoré kľúčové rozhodnutia týchto senátov ústavného súdu vo veciach obdobných, ako je vec sťažovateľky.

Nález sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014

Tretí senát ústavného súdu nálezom sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014 rozhodol, že základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 M Obdo 2/2012 z 29. novembra 2012 boli porušené. Najvyšší súd rozhodoval o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2 Cob 258/2010 z 22. marca 2011 (účastníci konania nepodali proti tomuto rozsudku dovolanie) podanom z dôvodu podľa § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie veci), pričom najvyšší súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Tretí senát dospel k týmto záverom:

«Ústavný súd v úvode poznamenáva, že z početnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) je možno vyvodit' kritický postoj ESLP k mimoriadnym opravným prostriedkom, ktoré závisia od úvahy príslušného orgánu verejnej moci, či dôjde k podaniu takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku alebo nie a následne k vyneseniu rozhodnutia, ktorým sa zruší právoplatné konečné rozhodnutie. V zmysle judikatúry ESLP je však prípustné zasiahnuť do nastolenej právnej istoty právoplatným rozhodnutím vnútroštátneho súdu vtedy, ak v konaní došlo k zásadnej vade alebo závažnému excesu, ktorý je potrebné napraviť, ak sú tu mimoriadne okolnosti prípadu, pričom však podľa judikatúry ESLP za takúto vadu exces však nemožno považovať skutočnosť, že na predmet konania existujú dva rozličné názory, pretože právny istota v sebe zahŕňa požiadavku rešpektovania princípu res iudicata, ktorej prejavom je nezmeniteľnosť rozhodnutia.

Uplatňovanie tohto princípu je zdôraznený zásadou, že žiadna zo strán nie je oprávnená žiadať o preskúmanie konečného a záväzného rozhodnutia len z toho dôvodu, aby dosiahol znovuo tvorenie prípadu a jeho nové skúmanie, pretože takýto mimoriadny opravný prostriedok by de facto mal charakter odvolania (pozri Ryabykh proti Rusku z 3. decembra 2003, sťažnosť č. 52854/99, § 52). V tejto súvislosti tiež EŠLP už judikoval, že nesúhlas s právnym posúdením prípadu odvolacím súdom nie je sám osebe mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou zrušenie právoplatného rozhodnutia (pozri Kot proti Rusku z 18. januára 2007, sťažnosť č. 20887/03, § 29).

Účel mimoriadneho dovolania spočíva v odstránení nezákonnosti, ktorej sa dopustil súd v konaní podľa Občianskeho súdneho poriadku, pričom zároveň toto odstránenie nezákonnosti vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. Tento účel mimoriadneho dovolania je v súlade s účelom občianskeho súdneho konania vyjadreným v § 1 OSP. Súčasne tento účel sleduje ochranu účastníka pred dôsledkami nespravodlivého procesu (konania, ktoré trpí základnými procesnými pochybeniami a postupmi súdov znamenajúcimi až porušenie práva na súdnu ochranu). Tento záver podľa názoru ústavného súdu potvrdzujú dôvody mimoriadneho dovolania ustanovené § 243f OSP (PL. ÚS 57/99). ...

Pre účely komplexného posúdenia daného prípadu ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e ods. 1 OSP výlučne z toho dôvodu, že rozhodnutia všeobecných súdov (t. j. rozsudky okresného súdu a krajského súdu) spočívajú v nesprávnom právnom posúdení veci [§ 243 ods. 1 písm. f) OSP], ktoré videl v tom, že tieto súdy na zistený skutkový stav neaplikovali ustanovenie § 37 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“) s § 41 Obchodného zákonníka, teda neustálili, že zmluva o dielo je v časti dohody o zhotovení druhej etapy diela neplatná pre neurčitost'. Argumentoval tým, že je zo zisteného skutkového stavu zrejmé, že dohoda o zhotovení druhej etapy diela nie je dostatočne určitá a že neurčitost' písomnej dohody nie je možné prekonať ani metódami výkladu obsahu právneho úkonu. Ak by boli konajúce súdy vec správne právne posúdili a na vec aplikovali ustanovenie § 37 ods. 1 Obchodného zákonníka, potom by museli vyhodnotiť, že odstúpenie žalovaného od zmluvy je neplatné (odstúpiť možno iba od platnej zmluvy), a teda že žalobca nemá nárok na náhradu škody založenej na ním tvrdených skutkových

okolnostiach. Z textu zmluvy podľa názoru generálneho prokurátora objektívne nie je možné určiť čas plnenia zmluvných záväzkov vo vzťahu k druhej etape dodávky. Ďalej tiež argumentoval tým, že z textu zmluvy nie je možné určiť právny osud zmluvných záväzkov pre prípad, že rozpočtové prostriedky nebudú obstarávateľovi nikdy pridelené. Pre prípad, že by sa dovolací súd nestotožnil s tým, že zmluvy o dielo je v časti druhej etapy plnenie neplatná pre jej neurčitost', potom podľa názoru generálneho prokurátora bolo potrebné ustáliť, že záväzok týkajúci sa tejto druhej etapy je podmienený.

Ústavný súd v súvislosti s aplikáciou predmetných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a ich ústavne konformným výkladom, majúc na pamäti judikatúru ESLP, dospel k záveru, že pokiaľ zákonodarca odvádza prípustnosť mimoriadneho dovolania z porušenia zákona s odkazom na ustanovenie § 243f OSP, kde bližšie konkretizuje možné dôvody, medzi ktoré zaradil aj nesprávne právne posúdenie veci, tak potom v prípade podania mimoriadneho dovolania práve z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia je potrebné pod porušením zákona rozumieť také porušenie procesného práva – zákona, ktoré v konečnom dôsledku znamená zároveň aj nesprávne právne posúdenie (či už hmotnoprávneho alebo prípadne procesného charakteru). K takémuto interpretačnému záveru dospel ústavný súd v spojitosti s kumulatívnym predpokladom prípustnosti mimoriadneho dovolania, ktorý stanovuje podmienku, ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. V opačnom prípade ak by nesprávne právne posúdenie bolo spájané výlučne s porušením hmotnoprávnych ustanovení zákona (ktoréhokoľvek), tak by de facto v takmer každom prípade bolo možné napadnúť právoplatne rozhodnutú vec týmto mimoriadnym opravným prostriedkom, čím by sa tento mimoriadny opravný prostriedok dostal na úroveň „ďalšieho“ odvolania a bolo by len na svojvôli generálneho prokurátora, do ktorej právoplatne skončenej veci zasiahne podaním mimoriadneho dovolania s odvolaním sa na nesprávne právne posúdenie veci. Takýto výklad dotknutých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku by vo svojich dôsledkoch znamenal porušenie minimálne základného práva na súdnu ochranu jedného z účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, zásady nezmeniteľnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, a to treťou stranou, odlišnou od účastníkov konania, ktorá nepatrí do súdnej moci, čo opodstatnene vyvoláva otázky, či ide o prípustné legitímne zasahovanie do nezávislosti súdov a súdnej moci ako takej.

Ústavný súd na tomto mieste opätovne poukazuje na už citovanú judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že samotná okolnosť (možnosť) existencie dvoch rôznych právnych názorov na vec nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci. ...

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že ustanovenie § 243e OSP je potrebné vykladať reštriktívne a pod porušením zákona v prípade dôvodu vyjadreného v § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie) je potrebné predovšetkým rozumieť závažné porušenie zákona procesného charakteru, pretože v opačnom prípade by nebola splnená ďalšia podmienka prípustnosti mimoriadneho dovolania, a to požiadavka ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. Požiadavka presadenia vecnej správnosti a spravodlivosti meritórneho právoplatného rozhodnutia prostredníctvom mimoriadneho dovolania podľa názoru ústavného súdu nie je legitímna v prípade, ak generálny prokurátor napriek záveru o rešpektovaní všetkých relevantných procesných pravidiel všeobecným súdom konajúcim o veci samej presadzuje využitím predmetného mimoriadneho opravného prostriedku výlučne svoj odlišný právny názor na hmotno-právne posúdenie právoplatne ukončenej kauzy. Totiž aj v prípade, ak by právny názor generálneho prokurátora rešpektoval kritérium vecnej správnosti pri rozhodovaní v merite veci, „porušenie“ zákona pričítateľné všeobecnému súdu by nemalo charakter narušenia princípov spravodlivého procesu a v konečnom dôsledku by neznamenal odoprenie práva na súdnu ochranu v duchu čl. 46 ods. 1 ústavy, pretože absentuje podstatné (závažné) porušenie práv účastníkov konania, ktorých ťažisko je v čl. 46 až čl. 50 ústavy.

Ústavný súd po preskúmaní mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ako aj napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a súvisiaceho súdneho spisu konštatuje, že v danom prípade absentuje závažná okolnosť odôvodňujúca podanie mimoriadneho dovolania. V tejto súvislosti je symptomatickým aj to, že sám generálny prokurátor „identifikoval“ porušenie zákona v alternatívach, čo samo osebe indikuje, že sám generálny prokurátor si nebol istým tým, že k akému porušeniu zákona došlo, respektíve tým, že v čom nesprávne právne posúdenie spočívalo.

Najvyšší súd pri prerokovaní podaného mimoriadneho dovolania podľa názoru ústavného súdu pochybil, ak nedostatočne skúmal, či zákonom ustanovené podmienky na jeho podanie boli splnené. Ako už bolo konštatované, v posudzovanej veci absentovali

akékoľvek mimoriadne okolnosti, závažné porušenie procesných pravidiel alebo závažný exces, ktorým by generálny prokurátor odôvodnil použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku.»

Inými slovami, podľa tretieho senátu ústavného súdu pod porušením zákona (v prípade podania mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom) z dôvodu vyjadreného v § 243f ods. 1 písm. c) OSP (nesprávne právne posúdenie) je potrebné predovšetkým rozumieť závažné porušenie zákona procesného charakteru, pričom závažné porušenia procesných pravidiel sú v zásade dôvodmi zmätočnosti podľa § 237 OSP, ktoré sú dovolacími dôvodmi a pri existencii ktorých je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu. Na túto konštrukciu nadväzujú následne ďalšie právne závery prvého a tretieho senátu ústavného súdu v ďalej citovaných uzneseniach.

Pre komplexný pohľad možno doplniť, že už v čase pred rozhodnutím o náleze sp. zn. III. ÚS 357/2013, III. senát zrušoval rozsudok vydaný na základe mimoriadneho dovolania pre porušenie právnej istoty. Išlo o nález sp. zn. III. ÚS 179/2013, ktorý bol publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení s nasledujúcou právnou vetou: *„Princíp stability súdneho rozhodnutia vyjadrený jeho právoplatnosťou vyplýva z princípu právnej istoty ako jedného zo základných princípov právneho štátu. Postupom, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok krajského súdu na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky len z dôvodu, pre ktorý mohol sám účastník konania podať dovolanie, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky odchýlil od ústavne súladného výkladu aplikovaného zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní (§ 243e ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), následkom čoho došlo k porušeniu základného práva dotknutého účastníka konania na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva základných slobôd.“* Z pohľadu zjednocovania nález sp. zn. III. ÚS 179/2013 nie je sporný, pretože rozhodnutie krajského súdu bolo zrušené mimoriadnym dovolaním podaným zo zmätočných dôvodov, ktoré mohol uplatniť aj sťažovateľ sám. Každopádne ide o prvý nález dotýkajúci sa vzťahu zrušujúceho rozsudku vzišlého z mimoriadneho dovolania a právnej istoty.

Uznesenie sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016

Tretí senát ústavného súdu odmietol uznesením sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016 sťažnosť sťažovateľa, ktorý namietal porušenie svojich ústavných práv uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 M Obdo 2/2013 z 28. októbra 2014 z dôvodu, že najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané podľa § 243e ods. 1 a § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP, v podstate tým, že *„v danej veci účastník... dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nepodal. ... opomenutie využitia dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku účastníkom konania nemožno nahradiť mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora, ktoré má iný účel a podmienky.“*

Tretí senát v odôvodnení uvedeného uznesenia k citovaným právnym záverom najvyššieho súdu, pre ktoré odmietol mimoriadne dovolanie, uviedol:

«Judikatúra ústavného súdu zastáva stabilne názor, že mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z pravidla stability súdneho rozhodnutia vyjadreného jeho právoplatnosťou. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Uvedený účel môže mimoriadne dovolanie splniť iba v prípade, ak sú splnené kritériá akceptovateľnosti jeho právnej úpravy; jedným z týchto kritérií je povinnosť vyčerpať iné dostupné právne prostriedky nápravy pochybení vytykaných v mimoriadnom dovolaní. Rešpektovanie týchto kritérií je nevyhnutné z hľadiska princípov právneho štátu (čl. 1 ústavy), ako aj z hľadiska práva na súdnu ochranu (čl. 46 ústavy) a práva na spravodlivý súdny proces v súlade s hodnotami zaručenými čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. PL. ÚS 57/99, II. ÚS 185/09, II. ÚS 280/2010).

Prax ukázala, že judikatúra ústavného súdu zaoberajúca sa problematikou prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora sa premietla aj do rozhodovania najvyššieho súdu o ne/splnení všeobecných procesných podmienok na podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom. ...

Najvyšší súd však vyslovil aj to, že súd konajúci o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora musí v každej veci posúdiť, či zákonom ustanovené podmienky na jeho podanie boli splnené. Pritom je aj viazaný dôvodmi uvedenými v mimoriadnom

dovolani (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. M-Sždo V 3/00 z 1. mája 2001), resp. že opomenutie využitia mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) účastníkom konania nemožno nahradiť mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora, ktorý má iný účel a podmienky (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 M Obdo V 2/2011 z 1. januára 2013). ...

Ústavný súd sa vo svojom stanovisku č. k. Plz. ÚS 3/2015-22 z 18. marca 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora vyslovil tak, že „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Obdobne najvyšší súd v spoločnom stanovisku občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia č. 94 z 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j OSP ustálil, že „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“

Obe tieto stanoviská reflektujú aj relevantnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), keď tento súd v rámci svojej rozhodovacej praxe viackrát konštatoval porušenie čl. 6 dohovoru, najmä porušenie princípu právnej istoty a v dôsledku toho aj práva na spravodlivý súdny proces (napr. vo veci *Brumarescu* proti Rumunsku z roku 1999, *Ryabykh* proti Rusku z roku 2003, *Sutyazhnik* proti Rusku, rozsudok z roku 2009, *Roseltrans* proti Rusku či *Kutepov a Anikeyenko* proti Rusku z roku 2005, *Tripon* proti Rumunsku z roku 2008, *Cornif* proti Rumunsku z roku 2007, *Abdullayev* proti Rusku z roku 2010). Vo vzťahu k Slovenskej republike ESLP predpoklady prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov opätovne zdôraznil vo veciach *DRAFT-OVA*, a. s.,

proti Slovenskej republike, PSMA, s. r. o., proti Slovenskej republike a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike z roku 2015.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd preskúmaním napadnutého uznesenia dospel k záveru, že najvyšší súd pri posudzovaní ne/splnenia podmienok prípustnosti mimoriadneho dovolania postupoval nielen v súlade s vlastnou judikatúrou, ale aj s judikatúrou ústavného súdu. Najvyšší súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku podstatné pre posúdenie danej veci interpretoval a aplikoval ústavne súladným spôsobom, jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne a právne akceptovateľné. Najvyšší súd svoje rozhodnutie o odmietnutí mimoriadneho opravného prostriedku náležite a presvedčivo odôvodnil v zmysle § 157 ods. 2 OSP, čím zodpovedal všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktorej sa sťažovateľ pred ním domáhal, preto jeho závery v žiadnom prípade nemožno považovať za arbitrárne alebo zjavne neodôvodnené. Skutočnosť, že sa najvyšší súd odchýlil od predstáv a očakávaní sťažovateľa, ešte neznamená, že došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (podobne napr. II. ÚS 3/97, I. ÚS 225/05, II. ÚS 56/07, I. ÚS 232/08).»

Totožné závery vyslovil III. senát ústavného súdu v obdobnej veci aj v uznesení sp. zn. III. ÚS 113/2016 z 24. februára 2016.

Uznesenie sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016

Prvý senát ústavného súdu odmietol uznesením sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016 sťažnosť sťažovateľky, ktorou namietala porušenie svojich ústavných práv o. i. uznesením sp. zn. 7 M Cdo 17/2014 z 21. októbra 2015 z dôvodu, že najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané podľa § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP ako neprípustné s odôvodnením, že: „Navrhovateľka (sťažovateľka, pozn.) nepodala dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 20. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 566/2013. Bez ohľadu na to, v akej procesnej forme odvolací súd rozhodnutie vydal (či rozsudok alebo uznesenie), je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu ak existujú dôvody zmätočnosti rozhodnutia taxatívne

vymenované v § 237 O. s. p. ... Dovoláním možno v tomto prípade napadnúť aj uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnutie prvého stupňa zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sama nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotnej navrhovateľky pri včasnej ochrane jej práv je procesné neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného navrhovateľkou... Jednou z podmienok možnosti podania mimoriadneho dovolania podľa § 243e ods. 1 O. s. p. je ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Uznesením Krajského súdu v Žiline z 20. decembra 2013 sp. zn. 5 Co 566/2013 odvolací súd uznesenie Okresného súdu Martin z 24. júla 2013 č. k. 9 C 169/2013 - 33 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie s tým, že v prejednávanej veci vedľajší účastník vstúpil do ešte právoplatne neskončeného konania a odpor proti platobnému rozkazu podal v 15-dňovej lehote stanovenej na podanie odporu počítanej od dňa doručenia platobnému rozkazu vedľajšiemu účastníkovi a preto súd prvého stupňa svojim postupom, tým, že odmietol odpor proti platobnému rozkazu, odňal vedľajšiemu účastníkovi možnosť konať pred súdom. Navrhovateľka napriek takémuto rozhodnutiu má možnosť v ďalšom konaní využiť svoje práva v konaní a svojou argumentáciou a poukazom už na ustálenú judikatúru chrániť svoje práva v konaní a tým dosiahnuť v konaní inými právnymi prostriedkami ovplyvniť ďalšie konanie súdu prvého stupňa a prípadne ďalšie jeho rozhodnutie.“

Prvý senát v odôvodnení uvedeného uznesenia uviedol:

«17. Ústavný súd ďalej poznamenáva, že aj z početnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) možno vyvodiť kritický postoj ESLP k mimoriadnym opravným prostriedkom, ktoré závisia od úvahy príslušného orgánu verejnej moci, či dôjde k podaniu takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku, alebo nie a následne k vyneseniu rozhodnutia, ktorým sa zruší právoplatné konečné rozhodnutie. V zmysle judikatúry ESLP je však prípustné zasiahnuť do nastolenej právnej istoty právoplatným rozhodnutím vnútroštátneho súdu vtedy, ak v konaní došlo k zásadnej vade alebo závažnému excesu,

ktorý je potrebné napraviť, ak sú tu mimoriadne okolnosti prípadu, pričom však podľa judikatúry ESLP za takúto vadu exces však nemožno považovať skutočnosť, že na predmet konania existujú dva rozličné názory, pretože právna istota v sebe zahŕňa požiadavku rešpektovania princípu *res iudicata*, ktorej prejavom je nezmeniteľnosť rozhodnutia. Uplatňovanie tohto princípu je zdôraznený zásadou, že žiadna zo strán nie je oprávnená žiadať o preskúmanie konečného a záväzného rozhodnutia len z toho dôvodu, aby dosiahla znovuo tvorenie prípadu a jeho nové skúmanie, pretože takýto mimoriadny opravný prostriedok by *de facto* mal charakter odvolania. Zrušené môžu byť iba na účely nápravy fundamentálnych chýb (pozri *Ryabykh proti Rusku* z 3. 12. 2003, sťažnosť č. 52854/99, bod 52). V tejto súvislosti tiež ESLP už judikoval, že nesúhlas s právnym posúdením prípadu odvolacím súdom nie je sám osebe mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou zrušenie právoplatného rozhodnutia (pozri *Kot proti Rusku* z 18. 1. 2007, sťažnosť č. 20887/03, bod 29).

18. Ústavný súd už vo veci sp. zn. III. ÚS 357/2013 uviedol, že «v súvislosti s aplikáciou predmetných ustanovení OSP a ich ústavne konformným výkladom (§ 243e a nasl. OSP, pozn.), majú na pamäti judikatúru ESLP, dospel k záveru, že pokiaľ zákonodarca odvádza prípustnosť mimoriadneho dovolania z porušenia zákona s odkazom na ustanovenie § 243f OSP, kde bližšie konkretizuje možné dôvody, medzi ktoré zaradil aj nesprávne právne posúdenie veci, tak potom v prípade podania mimoriadneho dovolania práve z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia je potrebné pod porušením zákona rozumieť také porušenie procesného práva – zákona, ktoré v konečnom dôsledku znamená zároveň aj nesprávne právne posúdenie (či už hmotnoprávneho, alebo prípadne procesného charakteru). K takémuto interpretačnému záveru dospel ústavný súd v spojitosti s kumulatívnym predpokladom prípustnosti mimoriadneho dovolania, ktorý stanovuje podmienku, ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu. V opačnom prípade ak by nesprávne právne posúdenie bolo spájané výlučne s porušením hmotnoprávnych ustanovení zákona (ktoréhokoľvek), tak by *de facto* v takmer každom prípade bolo možné napadnúť právoplatne rozhodnutú vec týmto mimoriadnym opravným prostriedkom, čím by sa tento mimoriadny opravný prostriedok dostal na úroveň „ďalšieho“ odvolania a bolo by len na svojvôli generálneho prokurátora, do ktorej právoplatne skončenej veci zasiahne podaním mimoriadneho dovolania

s odvolaním sa na nesprávne právne posúdenie veci. Takýto výklad dotknutých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku by vo svojich dôsledkoch znamenal porušenie minimálne základného práva na súdnu ochranu jedného z účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, zásady nezmeniteľnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, a to treťou stranou, odlišnou od účastníkov konania, ktorá nepatrí do súdnej moci, čo opodstatnene vyvoláva otázku, či ide o prípustné legitímne zasahovanie do nezávislosti súdov a súdnej moci ako takej. Ústavný súd na tomto mieste opätovne poukazuje na už citovanú judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že samotná okolnosť (možnosť) existencie dvoch rôznych právnych názorov na vec nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci.

19. Judikatúra ústavného súdu i súdov všeobecných sa v otázke prípustnosti mimoriadneho dovolania podávaného generálnym prokurátorom plynutím času menila, a to predovšetkým pod vplyvom judikatúry ESLP. Zmenu možno vyjadriť trendom reštriktívnejšieho prístupu súdnych orgánov k oprávneniu generálneho prokurátora podávať mimoriadne dovolanie. Okrem už uvedeného v bode 17 ESLP opakovane potvrdil, že pripúšťa určité zásahy do konečných súdnych rozhodnutí ako výnimku zo zásady právnej istoty a zo zásady *res judicata*, ak je takýto zásah odôvodnený potrebou nápravy extrémnej chyby. „(...) Mimoriadny prieskum sa nesmie uplatňovať ako zastreté odvolanie (*appeal in disguise*) a samotná možnosť existencie dvoch právnych názorov na predmet konania nie je dôvodom pre opätovné posúdenie veci. Odkloniť sa od tohto princípu je možné iba tam, kde je to nevyhnutné z dôvodu okolností podstatného a závažného významu.“ (Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z 23. 7. 2009, bod 33). «(...) Dohovor zásadne umožňuje „znovuotvorenie“ právoplatne rozhodnutých konaní v prípade, ak vyjdú najavo nové skutočnosti. Akokoľvek, preskúmanie rozhodnutia by sa malo uplatniť za účelom nápravy hrubých (veľkých) pochybení súdu(...), a nie iba ako inštitút predstavujúci vo svojej podstate odvolanie.» (Bulgakova proti Rusku, rozsudok z 18. 1. 2007, bod 34). Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. 6. 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a. s., PSMA, s. r. o., a COMPCAR, s. r. o.) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania. Na viaceré tieto rozhodnutia ESLP poukazujú tiež napadnuté rozhodnutia najvyššieho súdu.

20. Ústavný súd 18. marca 2015 pod sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 prijal zjednocujúce stanovisko, ktorého právna veta znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

21. Následne aj najvyšší súd (jeho občianskoprávne a obchodnoprávne kolégia) prijal 20. októbra 2015 zovšeobecňujúce stanovisko: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“ Týmto stanoviskom sa revidovali prijaté závery vyjadrené v predchádzajúcom období (R 36/2008).

22. Nosné dôvody uvádzané vo všetkých troch napadnutých rozhodnutiach najvyššieho súdu (sp. zn. 7 MCdo 17/2014 z 21. októbra 2015, sp. zn. 1 MCdo 6/2014 z 12. novembra 2015 a sp. zn. 1 MCdo 2/2014 z 27. októbra 2015), na základe ktorých bolo odmietnuté mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom, spočívajú – zjednodušene povedané – v názore, že sťažovateľka predtým, ako v jej veciach generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie, sama mohla podať mimoriadny opravný prostriedok (dovolanie) podľa § 236 a nasl. OSP, „ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci“. A keďže tak sťažovateľka neurobila, nebola naplnená dikcia procesného predpisu „a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami“ (§ 243e ods. 1 in fine OSP), v dôsledku čoho nebol generálny prokurátor oprávnený podať mimoriadne dovolanie. ...

23. Otázka posúdenia prípustnosti mimoriadneho dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľky (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Podľa názoru ústavného súdu v bode 22 uvedený výklad

najvyššieho súdu nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. V citovaných častiach odôvodnení napadnutých rozhodnutí najvyšší súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré bolo treba považovať mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora za neprípustné, a vysporiadal sa so skutkovou i právnou problematikou posudzovaných vecí, a preto ich ústavný súd považuje i z hľadiska ústavných aspektov za dostačujúce a ústavne relevantné. Ústavný súd k namietaným rozhodnutiam najvyššieho súdu už iba v krátkosti dodáva, že v súvislosti s namietanými rozhodnutiami sp. zn. 7 MCdo 17/2014 a sp. zn. 1 MCdo 2/2014 nebolo v hre konečné „meritórne“ rozhodnutie súdov, ale iba posúdenie otázky, či vedľajší účastník konania môže alebo nemôže podať odpor proti vydanému platobnému rozkazu, táto okolnosť má súvislosť s ustanovením § 237 ods. 1 OSP. ...»

IV.

Autoritatívne právne názory ústavného súdu a najvyššieho súdu k inštitútu mimoriadneho dovolania

9. Uznesenie pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015: *„Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“*

Spoločné stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu R 94/2015 z 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j OSP: *„Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne*

spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“

V.

Právne názory, ku ktorým dospel II. senát ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 296/2016 (ako aj vo veciach sp. zn. II. ÚS 454/2016 a sp. zn. Rvp 5863/2016)

10. Prerokujúc sťažnosť sťažovateľky, ako aj iné sťažnosti s obdobnými námietkami sťažovateľov proti rozhodnutiam najvyššieho súdu o odmietnutí mimoriadneho dovolania z dôvodov totožných, ako sú uvedené v napadnutom uznesení, dospel II. senát ústavného súdu k záverom odlišným od záverov I. a III. senátu ústavného súdu vyslovených v skorších rozhodnutiach týkajúcich sa obdobných, už prezentovaných vecí.

Z toho dôvodu bol II. senát ústavného súdu povinný iniciovať v zmysle § 6 zákona o ústavnom súde konanie o zjednotení odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu. Sudca spravodajca pripravil a v mene II. senátu predložil plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov I. a III. senátu ústavného súdu vyslovených v náleze sp. zn. III. ÚS 357/2013 z 2. júla 2014 a uzneseniach sp. zn. III. ÚS 104/2016 z 24. februára 2016 a sp. zn. I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016 a v stanovisku II. senátu ústavného súdu, ku ktorému dospel pri prerokovaní sťažností sp. zn. II. ÚS 454/2016, sp. zn. II. ÚS 296/2016 a sp. zn. Rvp 5863/2016 (návrh vzišiel formálne z na tento účel prerušeného konania sp. zn. II. ÚS 296/2016), s týmito závermi a argumentmi:

Ústavný súd chráni súdnou formou (nezávislými sudcami viazanými právom) ústavnosť, a preto aj v konaní o zjednotení právnych názorov je potrebné hľadať a vnímať ústavnoprávny rozmer. Ústavný súd sa z tohto dôvodu musí vysporiadať s otázkou, či právo na prístup k súdu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy chráni aj procesnú-právnu pozíciu účastníka civilného konania, v prospech ktorého podal generálny prokurátor mimoriadne dovolanie. Pozíciu protistrany chráni nepochybne komponent právnej istoty, ktorý je súčasťou práva na súdnu ochranu. Ústavný súd má k dispozícii dva pohľady, resp. koncepcie: (a) Ak podanie podnetu na mimoriadne dovolanie nie je považované za effective remedy a ak sa generálny prokurátor predsa len rozhodne mimoriadne dovolanie podať, tak

to síce zákon umožňuje, ale nie je to súčasťou súdnej ochrany konkrétneho účastníka. Inými slovami, ak sa najvyšší súd odmietne zaoberať niečím, na čo účastník konania nikdy nemal nárok, nejde o zásah do práva na súdnu ochranu. (b) Druhý pohľad vychádza z textu zákona a z možnosti, že generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie z výnimočných – ústavne akceptovateľných dôvodov. Napriek signálom z EŠLP a tiež z domáceho prostredia, že mimoriadne dovolanie je ústavne hraničný inštitút, je Občiansky súdny poriadok v „živých“ veciach stále platný a aplikovateľný, teda platí zákonom dané vyváženie medzi ústavnou hodnotou právnej istoty na jednej strane a ochranou objektívneho práva, resp. zákonnosti na strane druhej. (Text právnej úpravy obmedzuje možnosti, aby sa prostredníctvom „normatívnej“ judikatúry znížilo riziko zásahu do právnej istoty druhého účastníka konania.) Momentom uchopenia veci generálnym prokurátorom podaním mimoriadneho dovolania tak nastupujú všetky ústavné záruky práv účastníkov. Inými slovami, ak už v niekoho prospech podá generálny prokurátor mimoriadne dovolanie, tak potom má mať prístup k súdu podľa zákona. Ústavný súd sa neľahko prikláňa k druhému variantu, a robí tak z dôvodu rešpektu k demokratickou formou prijatému zákonu, s tým, že signály o medzinárodnoprávnej zodpovednosti za systémový problém v civilnom procesnom práve majú byť zvážené Národnou radou Slovenskej republiky, exekutívou a v tomto špecifickom prípade aj generálnym prokurátorom v koncepcii (ne)podávania mimoriadneho dovolania.

Skutočnosť, že konanie o mimoriadnom dovolaní spadá do rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy, možno podporiť v prvom rade judikatúrou, ktorá sa formovala od počiatku rozhodovacej činnosti ústavného súdu. Uvedená judikatúra vychádza zo zákonnej konkretizácie práva na súdnu ochranu (každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde) a z požiadavky zabezpečiť reálnosť prístupu (I. ÚS 84/97, II. ÚS 88/01, II. ÚS 400/2011) k jednotlivým zákonom upraveným štádiám a inštanciam konania [porov. Feřková, G., Klučka, J. (eds.): Právne vety z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR 1993 – 2000, s. 71 a nasl.]. Z toho vyplýva, že ak už zákon pozná určitý inštitút, opravný prostriedok, tak sa na jeho uplatňovanie vzťahujú záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, aj keď, prirodzene, nie každé porušenie zákona je porušením čl. 46 ods. 1 ústavy. (To nie je samozrejmé, pretože ústavný súd by mohol postupovať teoreticky opačne a viac akcentovať ochranu v nižších

inštanciách, prípadne akcentovať vnímanie konania ako celku.) Judikatúra zahŕňa subjektívne práva účastníkov po už podanom mimoriadnom dovolaní do rozsahu práva na súdnu ochranu priamo [II. ÚS 42/01 – mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané na návrh navrhovateľa možno (vzhľadom na kasačné účinky rozhodnutia najvyššieho súdu o ňom) považovať za účinný právny prostriedok nápravy toho základného práva alebo slobody, s namietaným porušením ktorých sa navrhovateľ obrátil na ústavný súd; tiež I. ÚS 178/08], ale aj nepriamo tým, že ústavný súd odmietal sťažnosti z dôvodu subsidiarity, ak zistil, že prebieha konanie o mimoriadnom dovolaní [III. ÚS 40/04 – ak bolo vo veci podané mimoriadne dovolanie, tak sa v nej už nemožno podľa zásady subsidiarity (čl. 127 ústavy) domáhať ochrany pred ústavným súdom; tiež III. ÚS 202/02).

V náleze sp. zn. II. ÚS 591/2012 vyjadril ústavný súd vrátane právnych viet mnohé myšlienky dôležité pre uchopenie problému ústavne korektnejšej aplikácie mimoriadneho dovolania. V predmetnej veci ústavný súd zrušil zrušujúci rozsudok „MCdo“, pretože najvyšší súd za inú vadu konania považoval aj medzitým zrušenú vadu spočívajúcu v tom, že rozhodnutie vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní. Najvyšší súd tu rozšíril dôvody kasácie, čím porušil právnu istotu. (V zjednotení ide o to, že najvyšší súd podmieňuje použitie jednej vady využitím inej.) V náleze sa uvádza, že *«článok 46 ods. 1 ústavy zaručuje každému právo domáhať sa ochrany svojho práva zákonom ustanoveným postupom pred súdom alebo iným orgánom. Ústavný súd však vo svojej konštantnej judikatúre v podstate rozširujúcim výkladom tohto ustanovenia zdôrazňuje, že obsahom tohto práva je právo účastníka, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa platnej a účinnej právnej normy majúcej svoj základ v právnom poriadku Slovenskej republiky (porov. IV. ÚS 77/02, č. 108/2002 Zbierky nálezov a uznesení ústavného súdu, ďalej len „Zb. ÚS“). Súd preto podľa skoršej judikatúry ústavného súdu poruší základné právo zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy vždy vtedy, keď postupuje v rozpore so zákonom upravujúcim konanie pred ním (I. ÚS 26/94, č. 2/94 Zb. ÚS). Praktickému presadeniu požiadavky zákonnosti v súdnom konaní tak slúžia okrem iného aj opravné prostriedky. Citované ustanovenie preto poskytuje rovnakú ochranu aj právu na opravný prostriedok (porov. napr. I. ÚS 53/96, č. 43/96 Zb. ÚS) vrátane tých opravných prostriedkov, ktoré možno uplatniť až proti právoplatným rozhodnutiam (teda*

tzv. mimoriadnych opravných prostriedkov), medzi ktoré sa zaraďuje i mimoriadne dovolanie upravené v Občianskom súdnom poriadku (porov. I. ÚS 178/08, č. 17/2009 Zb. ÚS).

Na druhej strane však ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 43/95 (č. 7/96 Zb. ÚS) označil inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí za jeden zo základných prvkov právneho štátu a za zákonný výraz naplnenia jeho požiadaviek. Súčasne ústavný súd obmedzil prípustnosť zásahov do právoplatnosti len na základe zákona a z dôvodov, ktoré sú významnejšie než je záujem štátu na právnej istote a stabilite súdnych rozhodnutí. V rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 38/99 (č. 4/99 Zb. ÚS) ústavný súd na tomto názore zotrval a doplnil, že právnu istotu vytvorenú nezmeniteľnosťou súdnych rozhodnutí treba považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu. To samo osebe nevylučuje existenciu mimoriadnych opravných prostriedkov, ktorými možno napadnúť aj právoplatné rozhodnutie všeobecného súdu a na základe ktorého môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu takého rozhodnutia. Práve naopak, jednostranná preferencia záujmu na nezmeniteľnosti a záväznosti súdneho rozhodnutia by mohla mať veľmi významné negatívne dôsledky. Vo veľkej miere by sa totiž oslabil dôvera vo vecnú správnosť a spravodlivosť rozhodovania súdov (porov. § 1 OSP). Je však úlohou zákonodarcu vymedziť rozsah rozhodnutí napadnuteľných mimoriadnymi opravnými prostriedkami a dôvody ich napadnutia, ktoré sa musia obmedziť iba na najzávažnejšie pochybenia v procese alebo v rozhodnutí (porov. PL. ÚS 57/99).

Úlohou zákonodarcu (porov. čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ústavy) je tak vyvážiť a zabezpečiť praktický „súzvuk“ viacerých ústavných práv, ktoré možno vyvodiť z ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy, a to práva na rozhodovanie podľa relevantnej právnej normy na jednej strane a práva na právnu istotu založenú síce (objektívne) nesprávnym, ale predsa právoplatným súdnym rozhodnutím.

S požiadavkou zabezpečiť praktický súzvuk viacerých (kolidujúcich) základných práv vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy súvisí aj úprava spôsobu rozhodovania o opravnom prostriedku. Ustanovenia ústavy v zásade nezaväzujú zákonodarcu upraviť žiadny konkrétny systém opravných prostriedkov v civilnom procese a ten má pri jeho úprave širokú mieru právno-politickej úvahy. Mysliteľný je tak systém apelačný, kasačný alebo revízny, prípadne ich rozdielne kombinácie (všeobecne napríklad Ficová, S. Systém

opravných prostriedkov v civilnom procese. Bratislava: IURA EDITION, 1998). Vždy je však potrebné vnímať, že procesná úprava má vytvárať len rámec na presadenie súkromných subjektívnych práv a nemá sa stať účelom sama pre seba. Ústavnoprávne problematickou by sa úprava opravného prostriedku mohla stať vtedy, ak by jej dôsledkom bolo podstatné zníženie efektívnej možnosti na dosiahnutie cieľa súdnej ochrany – teda nastolenia stavu právnej istoty v podobe právoplatného rozhodnutia (I. ÚS 47/96, č. 3/97 Zb. ÚS, odvtedy konštantná judikatúra), prípadne ak by jej praktickým dôsledkom bol zásah do iných procesných práv (napríklad do základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy).

Je zrejmé, že k najväčšiemu napätiu medzi týmito princípmi dochádza v tzv. kasačnom systéme mimoriadnych opravných prostriedkov. Dôsledkom kasácie je totiž na jednej strane zrušenie už raz právoplatného rozhodnutia, teda odstránenie vytvoreného stavu právnej istoty, avšak bez toho, aby bol súčasne (bezprostredne) nahradený stavom novej právnej istoty v podobe nového (konečného a právoplatného) súdneho rozhodnutia. Z ústavnej požiadavky zabezpečenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy tak pre zákonodarcu vyplýva pozitívny záväzok, aby v prípade, že zavedie tzv. kasačný systém pri rozhodovaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch, zabezpečil efektívny vplyv kasačného rozhodnutia na ďalšie konanie tak, aby mohlo čo najrýchlejšie smerovať k odstráneniu obnoveného stavu právnej neistoty takým spôsobom, aby už nebol potrebný opätovný zásah vyššieho súdu na základe ďalšieho mimoriadneho opravného prostriedku. Prostriedkami takého efektívneho vplyvu je najmä záväznosť vyslovených právnych názorov v kasačnom rozhodnutí pre súdy, ktoré majú o veci znova alebo ďalej konať.

Vyváženie záujmu na správnosti súdnych rozhodnutí a na nastolení a zachovaní právnej istoty reprezentovanej ich právoplatnosťou je v zmysle uvedených právnych záverov ústavného súdu v prvom rade úlohou zákonodarcu (už cit. PL. ÚS 43/95, časť III.B), ktorého úlohou je tiež úprava procesných následkov vyhovenia mimoriadnemu opravnému prostriedku. Úlohou súdov, ktoré sú pri rozhodovaní v zmysle čl. 144 ods. 1 ústavy viazané zákonom, je pohybovať sa v tomto zákonom rámci, a tým zabezpečovať právo účastníkov na súdnu ochranu „postupom ustanoveným zákonom“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Požiadavky vyslovené v citovanej judikatúre ústavného súdu boli síce adresované v prvom

rade zákonodarcovi, no podľa názoru ústavného súdu sú použiteľné a záväzné i pre všeobecný súd aplikujúci zákonné ustanovenia o mimoriadnom opravnom prostriedku. Všeobecný súd je tak povinný vykladať ustanovenia týkajúce sa mimoriadnych opravných prostriedkov práve vo svetle toho, čo vyjadruje „mimoriadnosť“ opravných prostriedkov – rovnováha medzi právnou istotou nastolenou (napadnutým) právoplatným rozhodnutím na jednej strane a záujmom účastníkov a v neposlednom rade aj spoločnosti na správnosti súdnych rozhodnutí a na zabezpečení ústavných práv účastníkov v konaní, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádza, na strane druhej.

Táto požiadavka nevyhnutne neznamená, ako tvrdí sťažovateľka, že by sa ustanovenia o prípustnosti a dôvodnosti mimoriadneho opravného prostriedku mali vykladať vždy „reštriktívne“. Uprednostňovanie reštriktívneho výkladu by totiž znamenalo priznať „v pochybnostiach“ o výklade vždy prednosť zachovaniu právnej istoty v podobe právoplatného rozhodnutia na úkor jeho správnosti (najmä zákonnosti), hoci z už podaného výkladu vyplýva, že zmyslom úpravy mimoriadnych opravných prostriedkov je práve vyrovnanie týchto ústavných požiadaviek, ktoré vyplývajú z čl. 46 ods. 1 ústavy. Úlohou všeobecného súdu je však pri výklade jednotlivých právnych noriem upravujúcich prípustnosť a dôvodnosť mimoriadneho opravného prostriedku (ako napokon pri výklade všetkých právnych noriem) vykladať ich vždy s ohľadom na účel (telos), ktorému majú podľa prejavenej a poznateľnej vôle zákonodarcu slúžiť, a v súlade so systematickou zákonodarcom vymedzených dôvodov mimoriadneho opravného prostriedku. Splnenie podmienok konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku, ako aj naplnenie určitého dovolacieho dôvodu je súd povinný vyčerpávajúco odôvodniť (porov. napr. II. ÚS 58/2010 a tiež I. ÚS 252/05, č. 17/2006 Zb. ÚS). Ďalej je súd povinný v prípade, že na základe mimoriadneho opravného prostriedku dospeje k záveru, že podmienky jeho prípustnosti a dôvodnosti sú splnené a že treba prelomiť napadnuté (právoplatné) súdne rozhodnutie, využiť dostupné procesné prostriedky na to, aby takto odstránený stav právnej istoty buď okamžite nahradil „novou“ právnou istotou v podobe nového meritórneho rozhodnutia, alebo aby nižšie súdy pre ďalšie konanie zaviazal natoľko jednoznačným právnym názorom, aby bolo v ďalšom konaní možné čo najrýchlejšie dospieť k novému (právoplatnému) rozhodnutiu, o ktorom bude možné rozumne predpokladať, že bude v súlade s právnym názorom súdu, ktorý o mimoriadnom opravnom prostriedku rozhodoval. Podľa zistení

ústavného súdu uvedené závery do svojej rozhodovacej činnosti čiastočne prevzal i najvyšší súd (porov. napr. 5 Cdo 253/2008).

Z ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy potom možno vyvodit' právo účastníka nebyť bez splnenia zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku vystavený účinkom pre neho nepriaznivého rozhodnutia v opravnom konaní (II. ÚS 172/03, č. 20/2004 Zb. ÚS). Inými slovami, čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje právnu istotu vyjadrenú právoplatnosťou a nezmeniteľnosťou súdnych rozhodnutí, do ktorej nemožno zasiahnuť rozhodnutím o mimoriadnom opravnom prostriedku bez splnenia „postupu ustanoveného zákonom“, nielen ako objektívny ústavný príkaz, ale aj ako ústavne chránené verejné subjektívne (t. j. základné) právo, ktorého porušenie možno namietat' aj sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

Veľmi podobné je vnímanie princípu právnej istoty založenej právoplatným rozhodnutím v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 dohovoru. Už v rozsudku Veľkej komory z 28. októbra 1999 vo veci *Brumărescu proti Rumunsku*, sťažnosť č. 28342/95, zdôraznil, že toto právo sa musí vykladať vo svetle preambuly dohovoru, ktorá vyhlasuje právny štát za súčasť spoločného dedičstva zmluvných štátov. Jednou zo základných stránok právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorý si okrem iného vyžaduje, aby sa potom, čo súdy s konečnou platnosťou rozhodli určitú vec, ich rozhodnutie nespochybňovalo. V neskoršej judikatúre k tomu ESLP dodal, že právna istota predpokladá rešpektovanie princípu *rei iudicatae*. Tento princíp znamená, že nikto z účastníkov súdneho konania nemôže žiadať preskúmanie právoplatného a záväzného rozhodnutia len s tým cieľom, aby sa jeho vec opakovane prerokovala a aby sa o nej rozhodlo znova. Vyššie (nadriadené) súdy by v takom prípade svoje prieskumné oprávnenie mali vykonávať na účel nápravy skutkových a právnych omylov a procesných pochybení, nie opätovného prerokovania veci. Takéto preskúmanie sa nesmie stať skrytým riadnym opravným prostriedkom a sama okolnosť, že na vec môžu existovať dva názory, nie je dostatočným dôvodom opätovného rozhodovania vo veci. Odklon od týchto princípov je prípustný len z výnimočných dôvodov (porov. *Rjabich proti Rusku*, sťažnosť č. 52854/99, rozsudok z 24. júla 2003, ods. 52; naposledy napr. *Gridan a ďalší proti Rumunsku*, sťažnosti č. 28237/03, 24386/04, 46124/07 a 33488/10, rozsudok zo 4. júla 2012, ods. 13 a 14).

Zákonodarca upravil mimoriadne dovolanie v občianskom súdnom konaní (§ 243e až § 243i OSP) ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno napadnúť v zásade len právoplatné rozhodnutie súdu. V dôsledku toho sa na mimoriadne dovolanie vzťahujú všetky ústavné požiadavky na mimoriadne opravné prostriedky, ako aj požiadavky na ne vyplývajúce z judikatúry ESLP. (...)

Literatúra i doktrína sa zhodujú v tom, že „inou vadou konania“ uvedenou v § 243f ods. 1 písm. b) OSP sa rozumie error in procedendo – porušenie ustanovenia zákona upravujúceho konanie od začiatku až do skončenia (porov. Bajánková, J. In Števček, M., Ficová, S., a kol. Občiansky súdny poriadok. Komentár. Praha : C. H. BECK, 2011, s. 687). Ako príklady sa uvádzajú nezisťovanie skutočností podstatných pre rozhodnutie, porušenie ustanovení o vykonávaní jednotlivých dôkazov, nesprávne meritórne rozhodnutie namiesto odmietnutia alebo zastavenia konania (pozri Bajánková, J. In cit. dielo), nesprávne vyhodnotenie určitej skutočnosti ako nespornej, prípadne všeobecne známej, a na to nadväzujúce nevykonanie navrhnutého dôkazu alebo nedostatok predpísaných poučení (porov. Drápal, L., Bureš, J., a kol. Občianský soudní řád. II. díl. Komentář. Praha : C. H. BECK, 2009, s. 1918 až 1919). Dovolacím dôvodom je však takéto porušenie zákona len v prípade, ak bolo kauzálne pre nesprávne rozhodnutie vo veci. Z textu právnej normy pritom možno súdiť, že kauzalita musí byť konkrétna, preto nepostačuje len abstraktná spôsobilosť zistenej vady konania založiť nesprávnosť napadnutého rozhodnutia [porov. verba legis „mala za následok“ v § 243f ods. 1 písm. b) na rozdiel od formulácie „mohla mať za následok“ v § 205 ods. 2 písm. b) OSP].

Kým odlišenie inej vady konania od tzv. dôvodov zmätočnosti spravidla nespôsobuje zásadnejší problém (vzhľadom na taxatívny výpočet dôvodov zmätočnosti v § 237 OSP), problematickejším môže byť odlišenie inej vady konania od nesprávneho právneho posúdenia. Ešte problematickejším potom môže byť vzťah inej vady konania a zisťovania skutkového stavu.»

Z uvedeného nálezu možno vnímať, že ústavná ochrana poskytnutá po podaní mimoriadneho dovolania patrí obidvom protistranám, ako aj dôležitosť rozlišovať dovolacie dôvody.

Informačné pole potrebné pre zjednotenie si žiada aj pohľad generálneho prokurátora. V správe generálneho prokurátora o činnosti prokuratúry v roku 2014 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike sa uvádza, že *«mimoriadne dovolanie je dôležitým prostriedkom na ochranu práv účastníkov konania, ako aj osôb dotknutých, poškodených nepriaznivými účinkami napadnutých rozhodnutí, ktoré sa nepodáva výlučne v ich záujme, ale v prvom rade v záujme spravodlivosti a zákonnosti súdnych rozhodnutí. Sleduje ochranu tiež účastníka pred dôsledkami nespravodlivého procesu, konania, ktoré trpí základnými procesnými pochybeniami a pred postupom súdov, znamenajúcim v konečnom dôsledku porušenie práva na súdnu ochranu.*

Generálny prokurátor oprávnením podať mimoriadne dovolanie sa stáva len zákonným sprostredkovateľom zabezpečenia ochrany práv nielen účastníkov konania, ale aj osôb rozhodnutím súdu dotknutých alebo osôb rozhodnutím súdu poškodených. Nie je voči súdu v postavení nadradenosti, koná len na základe zákona a v medziach zákona. Nezasahuje do nezávislosti súdu.

Mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z princípu právnej istoty. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie, s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Právny štát nie je založený iba na princípe právnej istoty, ale proporcionálne musí rešpektovať aj princíp legality (zákonnosti rozhodnutí). K obom princípom je potrebné pristupovať tak, aby boli vyvážené zastúpené. Mimoriadne dovolanie možno podať len za kumulatívneho splnenia zákonom stanovených podmienok uvedených v § 243e OSP. Podanie mimoriadneho dovolania je teda možné, ak generálny prokurátor zistí na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb, alebo štátu, ktorú nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

V roku 2014 napadlo 1 761 podnetov na podanie mimoriadneho dovolania. Oproti predchádzajúcemu roku, kedy bolo podaných 2 010 podnetov to predstavuje pokles o 249 vecí (pokles o 12,3%). Pokles možno, okrem bežného medziročného kolísania nápadu, pričítať aj zúženiu rozsahu možnosti na podanie mimoriadneho dovolania generálnym

prokurátorom v exekučných veciach. Nápad podnetov sa dostal na úroveň rokov 2010-2011, kedy bolo evidovaných 1 746, resp. 1 663 vecí.

V roku 2014 bolo podaných 155 mimoriadnych dovolaní, čo predstavuje dôvodnosť podnetov 8,8%. V roku 2013 bola dôvodnosť podnetov na podanie mimoriadneho dovolania 8,1%. Najčastejšie bolo mimoriadne dovolanie podané proti rozhodnutiam súdov týkajúcich sa záväzkových vzťahov (50 vecí) a trov konania (14 vecí).

Pri vyhodnocovaní úspešnosti mimoriadneho dovolania treba brať do úvahy fakt, že údaje nie sú kompletne a odvíjajú sa od dĺžky konania na najvyššom súde. Dosiaľ evidujeme nerozhodnuté mimoriadne dovolania i z rokov 2010 (7 vecí) a 2011 (39 vecí). Z mimoriadnych dovolaní podaných v roku 2014 bolo rozhodnutých 25 vecí. Najvyšší súd vyhovel 23 podaným mimoriadnym dovolaniam (92%). Z mimoriadnych dovolaní podaných v roku 2013 bolo už súdom rozhodnutých 109 vecí, pričom vyhovených dovolaní bolo 91 (83,5%).»

Štrasburská perspektíva tlmí nutnosť podávania mimoriadneho dovolania. Zástupkyňa Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva v tlačovej správe z 9. júna 2015 uviedla, že s poukazom na konštantnú judikatúru EŠLP dlhodobo upozorňovala na problematiku normatívnej formulácie a využívania inštitútu mimoriadneho dovolania. Uvedenej problematike sa preto venovala aj ako členka Komisie pre rekodifikáciu OSP. Nový Civilný sporový poriadok, ktorý je účinný od 1. júla 2016, už judikatúru EŠLP reflektuje, a to v úprave nového inštitútu dovolania generálneho prokurátora. Podľa zástupkyne Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva je potrebné, aby judikatúra EŠLP vrátane dnešných rozhodnutí bola zohľadňovaná v ďalšej praxi generálnej prokuratúry, ako aj najvyššieho súdu. Zároveň upozorňuje účastníkov konania požadujúcich podanie mimoriadneho dovolania na to, že sa vystavujú riziku zmeškania lehoty na podanie sťažnosti podľa čl. 127 ústavy a následnej sťažnosti na EŠLP, keďže mimoriadne dovolanie nie je považované za taký prostriedok, ktorý je potrebné v zmysle judikatúry EŠLP vyčerpať. Ďalej upozorňuje na to, že sa iniciovaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku vystavujú riziku jeho napadnutia na EŠLP druhým účastníkom konania.

Pochybnosti o potrebe kultivovať judikatúru týkajúcu sa mimoriadneho dovolania, ktoré môžu z hľadiska intertemporality prirodzene vyvstať, možno rýchlo rozptýliť tým, že aj keď už nie je účinný Občiansky súdny poriadok, tak to nezabavuje ústavný súd riadne rozhodnúť dobiehajúce veci týkajúce sa mimoriadneho dovolania.

Ústavný súd už v zjednocujúcom uznesení sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 rozsiahlo poukazoval na rozhodnutia ESLP týkajúce sa opravných prostriedkov podobných mimoriadnemu dovolaniu. Nie dlho po prijatí uvedeného uznesenia a vzápätí po prijatí Civilného sporového poriadku v Národnej rade Slovenskej republiky ESLP prijal tri rozsudky proti Slovenskej republike, a to veci DRAFT-OVA a. s., proti Slovenskej republike č. 72493/10, PSMA, spol. s r. o., proti Slovenskej republike č. 42533/11 a COMPCAR, s. r. o., proti Slovenskej republike č. 25132/13, v ktorých vyslovil porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru. Vo veci DRAFT-OVA a. s., bolo zároveň konštatované porušenie čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru, teda práva na pokojné užívanie majetku, a to tým, že došlo k zrušeniu právoplatného rozsudku priznávajúceho sťažujúcej sa spoločnosti peňažné plnenie. Išlo o prvé rozhodnutia ESLP proti Slovenskej republike, ktorým podľa záveru ESLP došlo k nepripustnému zásahu do čl. 6 ods. 1 dohovoru súdnym rozhodnutím vydaným na základe mimoriadneho dovolania, konkrétne do princípu právnej istoty ako zložky práva na súdnu ochranu. Nálezom sp. zn. I. ÚS 76/2016 ústavný súd povolil obnovu konania vo veci obchodnej spoločnosti COMPCAR, s. r. o., vedenej ústavným súdom pod sp. zn. II. ÚS 421/2012.

Možno zhrnúť (porov. tlačovú správu zástupkyne vlády pred ESLP z 9. júna 2015), že ide o prípady, v ktorých sťažovatelia namietali porušenie svojich práv v dôsledku využitia inštitútu mimoriadneho dovolania. Vo všetkých troch prípadoch boli právoplatné rozsudky vydané vnútroštátnymi súdmi v prospech sťažovateľov zrušené najvyšším súdom na základe mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom z podnetu druhého z účastníkov konania. Sťažovatelia na ESLP tvrdili, že týmto krokom došlo k porušeniu ich práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozsudkoch poukázal na svoju ustálenú judikatúru týkajúcu sa porušenia princípu právnej istoty v dôsledku zrušenia právoplatných súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch na základe mimoriadnych opravných prostriedkov, v rámci

ktorej pripúšťa takýto postup len na účely napravenia podstatných väd konania alebo omylov vo výkone spravodlivosti, ktoré majú zásadný vplyv na právny systém, a nie na účely zabezpečenia právnej čistoty. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že v týchto prípadoch nezistil žiadne „podstatné a presvedčivé okolnosti“, ktoré by odôvodňovali výnimku z princípu právnej istoty, ktorý vyžaduje nezrušiteľnosť súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch. Poukázal na to, že v rámci konania o mimoriadnom dovolaní neboli predložené žiadne skutočnosti alebo argumenty, ktoré by nebolo možné predložiť už v priebehu prejednávania veci súdmi dvoch stupňov. Vzhľadom na uvedené ESĽP rozhodol, že neboli dané okolnosti odôvodňujúce zásah do právoplatného a vykonateľného rozsudku v prospech sťažovateľov a tento zásah bol v rozpore s princípom právnej istoty a rovnosti zbraní v súdnom konaní. Došlo preto k porušeniu čl. 6 dohovoru.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozsudkoch tiež vychádzal zo záverov Benátskej komisie. Benátska komisia vo svojej správe o nezávislosti súdneho systému ako reakciu na právomoc prokuratúry v post-sovietskych štátoch na podanie mimoriadneho dovolania akcentuje zásadu, že súdne rozhodnutie by nemalo podliehať žiadnej revízii mimo odvolacieho konania, najmä nie prostredníctvom protestu prokurátora alebo iného štátneho orgánu a zároveň mimo odvolacieho konania po právoplatnosti. Podľa ESĽP dovolanie generálneho prokurátora sa vo veci DRAFT-OVA a. s., javilo ako ďalšie odvolanie, inak povedané, tzv. odvolanie v prestrojení.

Užitočné je pripomenúť si vývoj inštitútu dovolania na našom území, pretože v ňom sú ukryté mnohé odpovede. V demokratickom Československu malo podanie dovolania suspenzívny účinok (porov. § 410 Civilného sporového poriadku – zákon č. I/1911) a sťažnosti pre porušenie zákona nebolo. To sa „prevrátilo“ prijatím zákona č. 319/1948 Zb. o zľudovení súdnictva (porov. jeho § 142 bod 14). Judikatúra sa zjednovala prostredníctvom sťažností pre porušenie zákona podávaných ministrom spravodlivosti alebo generálnym prokurátorom proti právoplatným rozhodnutiam. Chránilo sa objektívne právo, zákonnosť a účastníci konania boli len objektom. Z tohto dôvodu napríklad z doby neslobody nie je judikatúra k odňatiu možnosti konať pred súdom, pretože tá bola dôvodom obnovy konania, a nie súčasťou sťažnosti pre porušenie zákona. Rokmi sa tak zafixovala

právna úprava a povedomie, že „treťostupňové“ opravné prostriedky sú viazané na právoplatnosť, a to spôsobuje veľké starosti. Pri návrate k tradičným princípom procesu po prijatí novely č. 519/1991 Zb. sa tak ponechala podmienka právoplatnosti na podanie dovolania a zvláštnym previazaním dovolania a sťažnosti pre porušenie zákona vzniklo mimoriadne dovolanie. Všetko sa ešte skomplikovalo návratom k štandardnej ústavnej sťažnosti v roku 2002.

Ústavný súd to vyjadril v uznesení sp. zn. II. ÚS 337/2016 (bod 11): *„Zložitý vzťah dovolania podľa § 237 OSP (dôvody zmätočnosti) a ústavnej sťažnosti je daný tiež tým, že (i) dovolanie aj ústavná sťažnosť smerujú proti právoplatným rozhodnutiam, (ii) dovolaním podľa § 237 OSP možno kasáciou zahojiť niektoré procesné záťaž s ústavným rozmerom, ale nie akékoľvek ústavné záťaž (iii) a napokon pri dovolaní podľa § 237 OSP splýva prípustnosť s dôvodnosťou. V záujme umožnenia riadneho využitia dovolania aj ústavnej sťažnosti ústavný súd konštantne akceptuje podanie ústavnej sťažnosti po rozhodnutí súdu dovolacieho, a to jednak proti rozhodnutiu druhostupňového súdu, ako aj proti rozhodnutiu dovolacieho súdu (II. ÚS 592/2015, I. ÚS 169/09, III. ÚS 166/2014, IV. ÚS 317/2013). S týmto poňatím súvisí, že ústavný súd považuje podané dovolanie za účinný prostriedok nápravy, a tak ústavné sťažnosti proti rozhodnutiam, proti ktorým bolo zároveň podané dovolanie, odmieta pre nedostatok právomoci alebo pre neprípustnosť.“*

Kľúčom k zjednoteniu právnych názorov je uvedenie si „dvoj-inštitútovosti“ dovolania a jeho väzbu na právoplatnosť. Pozícia oponujúceho senátu vychádza z názoru, že ak existuje teoretická možnosť kasácie napadnutého rozhodnutia, a to prakticky výlučne na základe extrémnej procesnej arbitrárnosti podľa § 237 písm. f) OSP, tak táto musí byť využitá. Táto pozícia sa posilňuje sporným ústavným zázemím mimoriadneho dovolania. V súvislosti s dovolaním je teda nutné rozlišovať (i) prípustnosť dovolania, (ii) dôvod podania dovolania (§ 241 ods. 2, § 243f ods. 1 OSP) a (iii) dôvodnosť – meritórnosť, dovolania.

Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že opravný prostriedok, ktorý zákon nazýva dovolaním, zahŕňa v sebe v podstate dva rôzne inštitúty, a to tzv. zmätočné dovolanie a tzv.

zjednocujúce dovolanie. Tie majú prienik v tom, že ak je prípustné zjednocujúce dovolanie, tak najvyšší súd musí ex offio posúdiť aj zmätočné dôvody, lebo tie sú také závažné, že „toxifikujú“ celé konanie a znemožňujú iný prieskum.

Dovolanie zo zmätočných dôvodov je takpovediac NEPRIAMO prípustné, lebo o prípustnosti sa rozhoduje uno actu s meritórnym rozhodovaním, t. j. akoby ústavný súd rozhodoval o porušení práva naraz s prijatím veci a inak by vec odmietal. Dovolanie zo zjednocovacích dôvodov je PRIAMO prípustné, lebo v zásade už z výroku krajského súdu je jasná jeho prípustnosť (t. j. akoby ústavný súd rozhodoval len PORUŠENÉ/NEVYHOVUJE). Priamu prípustnosť možno označiť aj technickou prípustnosťou a nepriamu, prípustnosťou diskrečnou.

Podstatou zjednotenia je právny názor, podľa ktorého ak generálny prokurátor podal mimoriadne dovolanie z konkrétneho DÔVODU podľa § 243f ods. 1 písm. b) a c) OSP, teda že v konaní došlo k inej (ne-zmätočnej) vade alebo že vec bola nesprávne právne posúdená, tak najvyšší súd nemôže požadovať od účastníka podanie iného prostriedku nápravy – dovolania zo zmätočných dôvodov s tým uvažovaním, že TEORETICKY by prostredníctvom neho mohlo dôjsť ku kasácii rozhodnutia v prospech účastníka, ktorý dal podnet na mimoriadne dovolanie. (Na tomto mieste treba povedať, že aj keď extrémne neodôvodnenie súdneho rozhodnutia možno kvalifikovať ako odňatie možnosti konania pred súdom, tak sa tým nerieši vecná správnosť rozhodnutia.)

Inými slovami, najvyšší súd môže odmietnuť mimoriadne dovolanie podané pre nezmätočné dôvody, len ak má účastník PRIAMO PRÍPUSTNÉ dovolanie. Uvedený právny názor vyplýva z toho, že nemožno len tak prechádzať medzi (a) typmi dovolania, zo skutočnosti, že už uchopenie veci (b) verejnou autoritou – generálnym prokurátorom je istou formou prípustnosti (a contrario § 243f ods. 2 OSP) a (c) z toho, že ak prípustnosť vyplýva z diskrečie najvyššieho súdu, tak právny prostriedok – dovolanie podľa § 237 OSP – nemôže byť vnímané ako (účinný) prostriedkom nápravy podľa § 243e ods. 2 OSP.

Účelom mimoriadneho dovolania je práve uchopovať prípady, kde nebolo dovolanie priamo prípustné, a verejná autorita sa rozhodla akceptovať podnet účastníka a tak kultivovať objektívne právo, ako aj zlepšiť právnu pozíciu podnecovateľa.

Na tomto mieste sa ponúka otázka, kedy by generálny prokurátor mohol podať dovolanie podľa § 243f ods. 1 písm. a) OSP. Úprimne možno odpovedať, že v zásade len v kombinácii s ďalšími dôvodmi, pretože účastníkovi nemôže nič brániť, aby sám podal tzv. zmätočné dovolanie.

Ústavný súd pozná judikatúru ESLP, avšak kým platí aj „ultraaktívne“ bývalý Občiansky súdny poriadok, a hlavne ak sa sám generálny prokurátor neobmedzuje rozhodnutiami ESLP, tak sa najvyšší súd a aj ústavný súd musia dívať na zákon neutrálne ako na platné, ústavne súladné právo.

Zjednotenie právnych názorov senátov ústavného súdu v už popísanom duchu by nebolo popretím, ale spresnením zjednocovacieho uznesenia z 18. marca 2015 pod sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 a najvyššieho súdu R 94/2015 z 20. októbra 2015. Zmyslom zjednotenia je aj kultivácia uvažovania o rozlišovaní hmotných a procesných záťaží a taktiež intenzity procesných záťaží naprávaných v dovolacom konaní, a sprostredkovane aj o rozlišovaní medzi hmotnými základnými právami a právom na súdnu ochranu [porov. tiež rozsudky ESLP zo 7. 1. 2014 Ringier Axel Springer Slovakia, a. s. (č. 2) proti Slovenskej republike a Ringier Axel Springer Slovakia, a. s. (č. 3) proti Slovenskej republike.]. Obdobne zjednocujúce rozhodnutie najvyššieho súdu R 2/2016 [Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.] nie je úplným popretím R 111/1998, ktorý „chirurgicky“ rozlišoval medzi inou vadou a zmätočnosťou, ale jeho spresnením, ako jasne vyplýva z prvej vety R 2/2016. Z tohto pohľadu upúta, ako senát 3Cdo, ktorý roky podporoval pozíciu R 111/1998, teraz odmieta

mimoriadne dovolania podané z nezmätočných dôvodov pre nevyčerpanie dôvodu podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP.

Vzhľadom na už uvedené zaujal II. senát právny názor, ktorý možno vyjadriť touto právnou vetou (návrh výroku v druhým senátom ústavného súdu navrhovanom uznesení o zjednotení odchylných právnych názorov): *„Najvyšší súd Slovenskej republiky poruší základné právo na prístup k súdu vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ak ako neprípustné odmietne mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom Slovenskej republiky z iných než zmätočných dôvodov (§ 237 Občianskeho súdneho poriadku) s odôvodnením, že podnecovateľ nepodal dovolanie, hoci podanie dovolania podľa § 238 a § 239 Občianskeho súdneho poriadku nebolo prípustné.“*

VI.

Konanie pléna ústavného súdu o zjednotení odchylných právnych názorov

11. Dňa 9. novembra 2016 ústavný súd v pléne zloženom z predsedníčky pléna Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika na neverejnom zasadnutí prerokoval návrh II. senátu ústavného súdu na zjednotenie už popísaných odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu.

Otázkou, ktorá bola predmetom konania o zjednotení odchylných právnych názorov, tak v tomto prípade v zmysle už prezentovaných východísk a argumentov bolo, či je z ústavného hľadiska udržateľný taký prístup najvyššieho súdu ako súdu rozhodujúceho o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora, v zmysle ktorého najvyšší súd argumentujúc, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní, odmieta mimoriadne dovolania generálneho prokurátora ako neprípustné, ak dotknutý účastník konania nepodal

dovolanie z dôvodov podľa § 237 OSP, a to aj v prípade, keď generálny prokurátor namieta v mimoriadnom dovolaní výlučne nesprávne hmotnoprávne posúdenie veci napr. podľa § 243f ods. 1 písm. c) (nesprávne právne posúdenie veci) OSP.

Plénum ústavného súdu už citovaný návrh stanoviska II. senátu ústavného súdu na zjednotenie odchylných právnych názorov neschválilo, resp. uvedený návrh sudcu spravodajcu zamietlo. Z toho dôvodu je II. senát ústavného súdu viazaný platnými právnymi závermi I. a III. senátu ústavného súdu v obdobných/totožných veciach (ktoré sú právoplatne judikované), a nie je oprávnený (predovšetkým v záujme zachovania právnej istoty sťažovateľov, ktorí sa obrátia na ústavný súd v budúcnosti v obdobných/totožných veciach) prelamať právne názory I. a III. senátu ústavného súdu (na prelomenie už vyslovených a opakujúcich sa právnych názorov senátov ústavného súdu na konkrétnu právnu otázku v prípade nesúhlasu iného senátu ústavného súdu s týmito právnymi názormi slúži práve inštitút zjednocovania odchylných právnych názorov podľa § 6 zákona o ústavnom súde).

VII.

Záverý ústavného súdu vo veci sťažnosti sťažovateľky

12. Ústavný súd teda viazaný

(i) svojou ustálenou judikatúrou (najmä I. a III. senátu ústavného súdu) vo veci prieskumu prístupu najvyššieho súdu, ako súdu rozhodujúceho o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora, v zmysle ktorého najvyšší súd argumentujúc, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie, a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní, odmieta mimoriadne dovolania generálneho prokurátora ako neprípustné, ak dotknutý účastník konania nepodal dovolanie z dôvodov podľa § 237 OSP, a to aj v prípade, keď generálny prokurátor namieta v mimoriadnom dovolaní výlučne nesprávne hmotnoprávne posúdenie veci, ako aj

(ii) výsledkom konania pléna ústavného súdu o zjednotení odchylných právnych názorov z 9. novembra 2016 a

(iii) zjednocovacím uznesením ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 z 18. marca 2015, rešpektujúc zároveň

(iv) judikatúru ESĽP v sporoch sťažovateľov proti Slovenskej republike vo veciach týkajúcich sa rozhodovania najvyššieho súdu o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora a

(v) spoločné stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu R 94/2015 z 20. októbra 2015,

konštatuje, že najvyšší súd napadnutým uznesením, ktorým, odvolávajúc sa na judikatúru ESĽP a zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 3/2015, odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora z dôvodu, že podnecovateľ nepodal v jeho veci dovolanie, a teda opomenul účinne hájiť svoje práva, ktoré zákon poskytuje dotknutej osobe, a opomenutie využitia opravného prostriedku nemôže byť nahradené mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora, ktorý má iný účel a podmienky, konal a rozhodol v súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu, v súlade so zjednocujúcim stanoviskom pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 3/2015 a rešpektujúc pritom vlastnú judikatúru najvyššieho súdu a spoločné stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu R 94/2015 z 20. októbra 2015.

Na základe uvedeného nemožno (v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu) považovať napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za také, ktoré by porušovalo sťažovateľkou označené ústavné práva. Ústavný súd akceptuje (v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu) ako súladné s dikciou a duchom základného práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorým odmietol mimoriadne dovolania podané z iných než zmätočných dôvodov z toho dôvodu, že sťažovateľka ako účastníčka konania, v prospech ktorého bolo mimoriadne dovolanie podané, nevyčerpala dovolanie podľa § 237 OSP.

Ústavný súd sťažnosti sťažovateľky z dôvodov prezentovaných v tomto náleze vyhovieť nemohol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. februára 2017